

RODZIĆ SIĘ (650) *vb impf*

sie (448), się (202).

o jasne.

inf rodzić się (35). ◇ *praes 1 sg* rodzę się (7). ◇ *3 sg* rodzi się (248). ◇ *1 pl* rodzimy się (22), rodzi(e)my się (2), rodzim się (8), rodzi(e)m się (2); -imy *RejWiz*, *Prot*, *SienLek*, *GórnDworz*, *RejPos* (4), *BiałKat*, *KuczbKat*, *RejZwierc* (2), *RejPosWstaw*, *ModrzBaz* (2), *ArtKanc*, *LatHar*, *SarnStat*, *VotSzl*, *GosłCast* (2); -(e)my *KołakCath*; -im *SeklWyzn*, *SeklKat* (2), *SkarKaz* (4); -(e)m *SkarŻyw*; -imy : -(e)my : -im : -(e)m *SkarJedn* (–:–:1:1), *Calep* (1:1). ◇ *3 pl* rodzą się (170). ◇ *praet 1 sg m* rodziłem się, -m się rodził (4). *f* -m się rodziła (1). ◇ *2 sg m* -ś, -eś się rodził (2) *SkarŻyw*, *OrzJan*, ty się rodził *BudBib* (1). *f* -ś się rodziła (3). ◇ *3 sg m* rodził się (35). *f* rodziła się (3). *n* rodziło się (7). ◇ *1 pl m pers* -smy, -esmy się rodzili (2). ◇ *2 pl m pers* -ście, -eście się rodzili (4). ◇ *3 pl m pers* rodzili się (25). *subst* rodziły się (5). ◇ *fut 2 sg m* rodzić się będziesz (1). ◇ *3 sg m* będzie się rodzić (2). *n* będzie się rodziło (1). ◇ *3 pl m pers* będą się rodzić (4). *subst* będą się rodzić (5). ◇ *imp 3 sg* niechaj się rodzi (2). ◇ *con 3 sg m* by się rodził (8), bodaj się rodził (1). *f* bodaj się rodziła (1). *n* by się rodziło (4), bo(g)daj się rodziło (3). ◇ *3 pl m pers* by się rodzili (9), bo(g)daj się rodzili (2). *subst* by się rodziły (3), bogdaj się rodziły (1). ◇ *con praet 2 sg f* bodaj ty była się rodziła (1). ◇ *3 sg m* by był się rodził (2), bodaj był się rodził (1). ◇ *2 pl m pers* byście byli się rodzili (1). ◇ *part praes act* rodząc się (12).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

1. *Przychodzić na świat, być wydawanym na świat; też poczynać się; nasci Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *edi*, *suscipi* *Mącz*, *Cn*; *generari Vulg*; *pari PolAnt*; *exoriri*, *gigni*, *oriri*, *suboriri* *Cn* (480) : *Id pariter cum omni animante nascitur*, *To [tj. dbałość o siebie]* *fię* wespółek s káždym zwierzęciem rodzi. *Mącz* 279b.

Szereg: »ani poczynać się ani rodzić« (1): *Bo fię* też *Bog* ani pocżyna ani rodzi/ ani pomázania potrzebuie. *CzechEp* 310.

Przen (1) : *PAwle* [...] w méy komorze łczéra páięczyná/ W piwnicy także coś na łchyłku winá. Ale [...] *Muzyká* będzie/ *pieśni* téż došťanie/ A ktemu płáćić niepotrzebá zá nie: *Bo fye* tu ten źmiy rodzi tak okwito/ *Lepiéy* dáleko niż ięczmien niż żyto. *KochFr* 8.

a. *O ludziach* (406) : *OpecŻyw* 1v; *PatKaz* I 10; Powiedaią lekarze kiedy pry liťtki łczyrowe łetrzełz á nimi namażełz męłki czopek tajemny/ albo fię łoku iego napijełz/ thedy fię będą dziewczki rodzić *FalZioł* I 86a; iż głową fię ma dziecię rodząc vkazowac, potym łzija z ramiony, potim rącki ku boczkom przytulone *FalZioł* V 16c, 8c, I 86a, V 17b, 34v; *BielKom* C7v; pan bog [...] nychce tego áby fye kyedy ludzie okrom małżeńťwá rodzili. *GliczKsiąż* B3v; Abowyem lepyeć fię ożenić/ niż [...] nierzadnoścýą pałác. Cżego włoby dołć máyą młodzyeńcy/ ktorzy pod Wenułem fię rodzą *GliczKsiąż* P3, B3v, B4v; *KromRozm II* m3v; *RejWiz* 117; *RejFig* Ee3v; *BibRadz Is* 66/8; Żydowie powiedaią iż go [*Samsona*] do niewiałt przypuľczáli/ áby fię tak mocni ludzie rodzili v nich. *BielKron* 52; Iełť też to niemoc wielka álbo wrzod pod łłóńcem/ chowác łkárby ná łwe złe [...] gdyż baczmy/ iż fię cżłowiek bez nich nágo rodzi/ y bez nich záłię odeydzýe/ Y tho iełť márność. *BielKron* 80v, 8, 26v, 37v; *Connascor*, Wespółek fię rodzę. *Mącz* 241d, 242a, 269a, 500d; Przeco w Królełťwách/ iáko Królowie z Bożéy łálki króluia/ tak téż y ludzie z Bożéy łálki fye rodzą *OrzQuin* Sv; *GórnDworz* X7v [2 r.], Z6v; *BiałKat* 251; *GrzegŚm* 33; *RejZwierc* A5, 3, 53, 151v; *BielSpr* 1; Na to jej odpowiedział

Paris tymi słowy: „Nie używaj przeciw mnie uszczepliwej mowy: Mnie teraz Menelaus z Minerwą pochodził. Ja go potym, bom sie też nie bez boga rodził” *KochMon* 34; Izali się (ty) pierwey niż ludzie rodził/ á przed págorkámi (izaliś) wtworzon? Izaliś ráde Bożą słyżał y przyciągnąłeś kłobie mądrość? *BudBib Iob* 15/7, *Gen* 25/26, 4.*Esdr* 14/18; *BudNT Rom* 9/11, *Gal* 4/9, 6/11; *CzechRozm* 116 [2 r.], 132, 144, 181v; *PaprPan* Ov, P2v, Z, Ff3; wśyľcy ludzie ktorzy się aż do tych miaľ/ z męľkiey y niewieścley płci rodzili/ rodzą/ y potym rodzić będą [...] ľą grzechem pierworodnym zaráżeni *KarnNap* A4; Twárdźiľmy z rodu ludźie/ Syn ľkoro się rodzi/ Nieśiemy iy do rzeki/ że się w wodźie chłodzi. Mrozem iy hártuiemy *ModrzBaz* 110, 15v, 76 [2 r.], 100; Czemu czyiey śmierci żáluim: izali się ná to rodziem ábyľmy tu wiecznie zoľtáli? *SkarŻyw* 196; *WisznTr* 12; *PudľFr* 66, 73, 74; *ArtKanc* R18v; *GórnRozm* A2; Secundae – Błanka w ktorei się rodzimę [!], czepek. *Calep* 961a, 450a, 451b, 552b, 688b, [739]a; *OrzJan* 40, 92; *KołakCath* Cv; *WujNT Ioann* 3/4 [2 r.]; O ľczęśľiwa godzino/ w ktorą się rodziła [*Maryjo*]/ O błogofławionáľz to mátká taka byľá/ Która iuż oto z fynem wefeli się w niebie *SiebRozmysľ* L; Rzadko fľtychác/ áby się kto w więťľzey nędzy rodził/ iáko ten Krol Anyoľow/ y Pan nád pány y Krol nád krolmi. *SkarKaz* 489b, 156a, 422b; *GosľCast* 36; *KlonWor* 63 [2 r.], 65; *SzarczRyt* A.

rodzić się od kogo (11): bo to czo fľą od kogo vrodzy ľprzyrodzenya ma myľofzcz ktemu od kogo fľą rodzy ktorą myľofzczą żada dobrego themu kogo myľvy *PatKaz* I 9; gdi prawi mąż będzie pożywał korzenia the^{go} ziela niemaľo/ thedy fľny będzie miewaľ/ ale gdy trochę go z ie [!]/ tedy się dziewczki od nie^{go} będą rodzić. *FalZioľ* I 127a; *KRewnolć*/ ieľt powinowáctwo iedney Perľony ku drugiey/ gdy iedná rodzi fľe od drugiey/ áľbo dwie od iedney. *GroicPorz* ff; Ciotczoni brácia áľbo śioľtry/ ktorzy fľe rodzą odedwu Syoľtr. *GroicPorz* ff2v, ff2 [5 r.], ff2v [2 r.]. [*Cf* też **α. rodzić się w czym** *RejPos* 49v].

rodzić się z kogo, z czego (24): *TarDuch* A8v; *GroicPorz* ff; Bo ktorzy się z niepráwych rodzą fľynowie/ ľą fľwiadkowie niepráwości przeciwko rodzicom *Leop Sap* 4/6; *RejZwierz* 60v; *BibRadz* I 9a marg; *BielKron* 20v, 97v; *BiaľKat* 186; *GrzegŚm* A3; A nawięcey niech to roľkázuie Pleban/ iż mamy w vćciwości miec oyce [...] z ktorychelfmy się rodziľi *KuczbKat* 305, 115; *BudBib Eccli* 14/19; *CzechRozm* 154v; *ModrzBaz* 56v; Ktory [*Chrystus*] gdyby człowiekiem nie byľ/ tedyby się z człowieká nie rodził/ nie iadľby/ nie piľby/ nie roľby [...] áni by vmieraľ etc. *CzechEp* 308; Ibráim Báľzá/ nigdy/ póki żyw byľ/ zápomnieć tego niemógľ/ że się z oycá krześćianiná rodził *OrzJan* 36, 21; Teraz rodzimy się z plugáwey ziemśkiey máterey/ naśienia ludzkiego. *LatHar* 667; *WujNT* 13; Przed láty zwano Niemce Teutones, od bożká iákiegoś Teutoná, o którym coś báia, że się z bręły ziemie rodził *JanNKar* D; *SkarKaz* 489a. *Cf* »z nieuczciwego ľona się rodzić«, »z niewiasty się rodzić«.

rodzić się komu, czemu (15): byľo tho v Rzymyánow że mátki Kárméntáli bogini czyniły offyáry zá dziatki ktore się im ľkoro rodziły. *GliczKsiąż* C7v; *OrzRozm* D2; *Mącz* 36b; *OrzQuin* Q4 [2 r.], S [3 r.], Sv [2 r.]; *RejZwierc* 6v; *BudBib Gen* 37/3; *CzechRozm* 148v; Nie vmiem pochlebowáć powiem prawdę fľmieľ/ Bogday się nam rodziľo tákich ludzi wiele. *PaprPan* I2v; *GórnRozm* A.

rodzić się w czym (1): Rzadko fľtychác/ áby się kto w więťľzey nędzy rodził/ iáko ten Krol Anyoľow/ y Pan nád pány y Krol nád krolmi. *SkarKaz* 489b.

rodzić się skąd [= z kogo] (1): A to się też działo w tajemnicy: aby nąłz krol niebá y ziemie/ rodząc się z Dawidowego domu/ krew tylo z niego brał/ á zacności y pánowania świeckiego niebrał. *SkarŻyw* 241.

rodzić się gdzie (54): *BielŻyw* 23; *Leop Ier* 16/3, 22/26, *Act* 22/3; *RejZwierz* 40v; *OrzList* e2; *OrzRozm* G2v, P3; Gálly ktore dziś zowiemy Fráncuzy/ od wchodu fłóncá w wielkich poczciech ludzi/ bo ich zyemiá tá nie mogła znośić w ktorey sie rodzili/ przyfzli do Włofkich kráin *BielKron* 102v, 8, 198, 334; Abowiem czemu sie będąc młodymi zwyczáiemy/ tegołmy będąc stárfzými zwykli náfladować: [...] I tego też czo iest w mieściech gdziełmy się rodziły zwyczáiu nawięcey náfladuujemy *KwiatKsiąż* Fv; *Mącz* 268d [2 r.]; *OrzQuin* S; Náležli tho przes doświadczenie/ iż młódz tá ktora sie ná wśi rodzi/ godnieyfa iest ku ćwiczeniu rzeczám Rycerfkim *BielSpr* 2, 1v [3 r.]; *KochMon* 26; *StryjWjaz* B2v; *Paprpán* Fv, I4, K3, Q3, Aa; ponieważ áni mieyfce ná ktorem sie rodzimy/ áni mury/ o ktorych się nam zda iákoby nas od nieprzyaciela bezpiecznemi czynić miály [...] niemoże być włásniey názwáne oyczyzną [!] náłzą/ iáko nabożeńtvo ku Pánu Bogu. *ModrzBaz* 4; *KochOdpr* Cv; *SkarŻyw* 206, 347, 452, 501, 542, 546; Wienców tákże potrzebác wiele nágotowác/ Ktorými przydzie wdzięcznie tákże podárowác Bogá domu onégo/ w którym sye rodziłá [panna] *PudłFr* 71; *Górntroas* 59, 64; *GrabowSet* B4, Y2; *KochFrag* 40; Wyście sie bowiem ze wśyftkich bezmála narodów prawdziwie w Rzeczypośpolitéy wolnéy rodziłi *OrzJan* 15, 18, 128; *JanNKar* A4, C4v; *SarnStat* 514, 526, 756; *SkarKaz* 420a; tedy też y ty mieyfcá w ktorych się rodzimy/ oyczyzną náłzą poniekad názwáne być mogą. *VotSzl* A4; *GosłCast* 63; *SkarKazSej* 692a; *KlonFlis* B4.

W połączeniu szeregowym (1): Bo się ten [Jezus Chrystus] raz począł/ y vrodził/ y vmárł/ y iest wzbudzony: więcey mu się poczynác/ rodzić/ vmierác nie trzebá *CzechEp* 144.

W przeciwstawieniu: »rodzić się ... umierác (a. umrzeć)« (3): *BielKron* 150v; Dziś Krolem iest/ á iutro vmrze [...] Toć się to/ y temu wielkiemu / y zacnemu Krolowi przydáo/ ktory ifz się był vrodził/ pod Decret Boży podliegł/ że zá czálem też vmrzeć musiał/ iáko wśyfcy ktorzy się rodzą. *BiałKaz* Hv; A ná tey drodze [tj. drodze życia] nie málz pewnego czáfu/ iáko długo ná niey być. Iednemu krotka/ drugiemu długa. Ieden wnet przydzie/ y zá dzień ieden: iáko dzieci co dziś się rodzą y dziś vmieráją. *SkarKaz* 422b.

W porównaniach (2): *GliczKsiąż* B2; Niektorzy też byli ktorych żadna pámiátká nie ośtála/ á ktorzy ták zefzli iákoby nigdy nie byli ná świecie/ y ták się z nimi stáło iákoby się nigdy nie rodzili *BudBib Eccli* 44/9.

Przysłowie: *RejKup* d6v; Spráwy náłze bárzo niegruntowne/ S páńfká wolá vczynki nierowne/ Lepieyby sie fnad nigdy nie rodzić *BielKom* F7, D4v, E4; *Leop Matth* 26/24; *RejZwierz* 128v; [cesarz Sewerus] Rzeczypośpolitą [práwował dobrze/ ták iż po śmierci iego mowili/ lepiey było aby sie był nigdy nie rodził álbo nigdy nie vmierał. *BielKron* 150v 12v; A lepiey fnadz byfcie sie byli nie rodzili/ Widząc ony rádości cófcie ie stráćili *RejZwierc* 273; Bodaj sie był nie rodził, ani pojał żony *KochMon* 20; *KochTr* 12; *WerKaz* 301; *GrabowSet* B4; *LatHar* 691; *GosłCast* 52. [Ogólem 15 r.]

Fraza: »dziecię (a. dzieciátko) się rodzi (a. dziat(ecz)ki (a. dzieci) się rodzą)« = *fili nascuntur* *Vulg* [szyk zmienny] (15): *Murm* 61; Ale ółmega księżyczá/ kthore się dziatki rodzą/ pośpolicie á rzadko ma pochybyć: aby miály żywo zořtác. *FalZioł* V 16c, V 22c, 16d, 21c, 22a, d, 23c; *Leop Deut*

29/22; Infestat infantes editos plenilunium, Pełnia łzkódzi dziatkóm które sie pod nią rodzą. *Mqcz* 170a, 36b; *KuczbKat* 115; A Ták rodzicy poczęciwi gdy sie im rodzą dziatki/ máią pilnie obaczać [...] s przyrodzenia ich/ ku czemuby sie ná potym łprawy ich y postępkí ich pociągáć miály. *RejZwierc* 6v; *KlonWor* 63; *ZbylPrzyg* B4v.

Zwroty: »z nieuczciwego łona się rodzić« (1): ċi włlytcy ludzye/ kthorzy łye z nyeuczęciwego łoná rodzą/ nyemáýá być [...] wtákíey wadze [*jak ci z prawego*] *GliczKsiqz* B4.

»martwo się rodzić« (1): Vopiscus. Niewczelny/ álbo zołtály bliznek/ to yełt/ gdy ieden [...] martwo sie rodzi *Mqcz* 507d.

»z niewiały się rodzić« = *być człowiekiem* (2): Abowiemći powiedám że miedzy tymi ktorzy się zniewiały rodzą [*in genitos mulierum*]/ więłszy prorok nad łaná chrćiciela żadny nie iełt *MurzNT Luc* 7/28; *CzechEp* 293.

»na świat się rodzić« [*szuk zmienny*] (14): Co [*tj. trudności, ból, troski i szkody*] człowieká nie minie/ gdy sie ná łwiat rodzi/ Będzie sie chwiał tám y łam/ by w łzaloney łodzi *BielKom* B2; *RejWiz* 21; Agrippa, Któri przy porodzeniu nogámi á nie głową ná łwiat sie rodzi. *Mqcz* 6b; także też możemy powiedzieć o białyhgłowach/ iż sie rodzą ná łwiat przygodnie/ á s trefunku. *Górndworz* X5v; *RejPos* 152, 154; gdy się kto ná ten łwiat rodzi/ y mámkí y miłtrzá potrzebuie *KuczbKat* 130; *CzechRozm* 116, 157v, 181v; *PaprpPan* Y2; *WerKaz* 301; Śmierć potka z nas káżdego/ ten dług włyłcy zápláćimy/ ktorzy łię ná łwiat rodżimy. *ArtKanc* S18; *GosłCast* 43.

Szereg: »zaczynać się i rodzić« (1): piłmo łwięte náłienim nie tylko názywa to z czego sie ludzie záczyńáią y rodzą ále też y łudzi łámych iuż z inłszych vrodzone. *CzechRozm* 154v.

W przen (4) : Pierwłza rzecz iełt/ że łámo tylko Polłkie Krolełtwo iełth/ kthoremu łye Krol nierodzi [*tj. nie być dziedzicznym, lecz obieralnym*]. *OrzRozm* D2; Abowiem ilekolwiek sie tu nas rodzi á łwiat/ thedy sie rodżimy bárzo pokáłáni á bárzo z okrutnemi ránámi/ onego łrogie^{go} wężá czártá *RejPos* 154; O cnotá lekki/ łwiećie/ niewłtydliwy/ łák to rzecz trudná/ by/ ná łonie twoim/ Rodził łię częłto/ przyáćiel prawdżiwy. *GrabowSet* Y2.

Zwrot: »w káćie się rodzić« = *być nieślubnym dzieckiem* (1): Ktorzy sie w káćiech rodzą/ niech ná łtronie łiedzą *RejZwierz* 40v.

Przen (28) : *RejWiz* 129; Według dzifíeyłzych Doktorow thedy dułzá połpołu s ciáłem sie rodzi. *BielKron* 127v.

rodzić się od czego (1): *BielKron* 127v *cf W porównaniu*.

rodzić się u kogo (1): (*nagł*) Mikołáy/ Kryłztow/ Andrzey Reyowie. (–) Trzebá tu Nikánorá Poety Greckiego/ Izeby [...] Sam porządnie wypíłł ich cne obyczáie/ Ktorych ná włzytko práwie hoynie im dołłáie/ Máłz thu męłtwo á rozum v náłzych sie rodzi *PaprpPan* S.

rodzić się z kogo, z czego (4): tego nie mamy rozumieć/ żeby sie łłtność z łłtnołci miáłá rodzić/ álbo *Iehoua ex Iehoua*. *SarnUzn* E2; *CzechRozm* 28. *Cf Zwrot*.

rodzić się gdzie (2): *RejZwierz* 49; Cnotá łię ná niebie rodzi/ Która z bogiem záwždy chodzi *KochMRot* A2.

W porównaniu (1): Drudzy mnimáli dułze od dułz sie rodzić iáko ciáło od ciáłá. *BielKron* 127v.

Zwrot: »[z kogo] rodić się biegiem przyrodzonym, obyczajem przyrodzenia« (1:1): *PatKaz I* 17v; niemálz żadnego [człowieka] [...] z tych wżýtykch co fie rodzą biegiem przyrodzonym z Adámá onego pierwszego ziemłkiego coby grzelzyć nie miał *CzechRozm* 208.

a) *O relacji Bóg Ojciec – Chrystus Syn* (18) : *GrzegRóżn* M3v; [Chrystus urodził się] iáko światło z światłá/ y Bog z Bogá/ iáko Iuftyń mowi/ y Niceńłkie Concilium y kościoł Papiełki śpiewa/ ále ták mowiá/ iż fię y teraz rodzi: iż iełt y teraz w oycu ták/ iáko promień y iáñość łłoneczna w łłóńcu/ moc y mądrość w mądrym y w mocnym. *CzechEp* 253, 146, 147 [2 r.], 253 [2 r.].

rodić się gdzie (2): Iuż wiélz/ iż łłowo Bożé iełt Syn Boży: [...] które się wśtáwicznie rodzi w mądrości Bołkiego vmyłtu. *BiałKat* 106. *Cf* »rodić się bez matki«.

Zwroty: »duchownie się rodić [z czego]« (1): Słowem Chriśtá Páná [św. Jan] zowie/ [...] dla tego/ iż z fercá Oycowłkiego (iáko łłowo náłze wewnętrzne z myśli náłzey) duchownie/ ále rzeczywiście/ prawdziwie/ y iłtotnie fię rodzi y pochodzi *WujNT* 304.

»[gdzie] rodić się bez matki« (1): [św. Agnieszka] miłościá Iezuła Chryśtuła zięta/ czyłtość mu połłubiłá: niechcąc nigdy inłzego małżonká mieć/ okrom iego/ który fię wniebie/ rodzi bez mátki *SkarŻyw* 67.

»z Ojca, od Ojca (a. Boga) się rodić« [szyk zmienny] (5:2): [u Trójcy Świętej] tha myla panna yełt początha zwyecznołzczy włynu bozym który łyn zwyecznołzczy zoczcza syą rodzy *PatKaz II* 30, 30; *CzechRozm* 33v; Lecz gdy wyznawamy/ iłz z Pánny národził fię y práwy człęk/ iáko z człeká: y prawy Bog ten który fię przedwiecznie z Oycá iako Bog z Bogá rodzi/ włzytki fáłsze kácerłkie potępamy *SkarŻyw* 358; *WujNT* 431; Ty perłony różności inłzey miedzy łobá nie máią/ iedno z łtrony pochodzenia. Iż Syn rodzi fię przed wieki od Oycá/ nie Oćiec od Syná. *SkarKaz* 276a, 276b.

»przed wieki (a. (przed)wiecznie, a. z wieczności) się rodić« [w tym: czym z czego (1)] [szyk zmienny] (6): *PatKaz II* 30, 30; *SkarŻyw* 358; Iż iedná iełt Bołka iłtñość: iż w niey łá trzy perłony: iż fię wtorá myśłá z fercá/ álbo z vmyłtu przed wieki rodzi: iż tá wtorá iełt łynem Bożym *CzechEp* 174; Fáłłzuiąc te łłowá Brzelzczánie/ Budny y Czechowic/ chcąc wyniłzczyć ten wykłád powłzechny o niedościłłym národzeniu Páná Chriśtułowym/ którym fię z Oycá przed wieki rodzi. *WujNT* 431; *SkarKaz* 276a.

Szereg: »rodić się i pochodzić« (1): *WujNT* 304 *cf* »duchownie sie rodić«.

α. *Być kim, jakim od urodzenia, mieć coś wrodzone, być z góry przeznaczonym do czegoś* (135) : Abowym człowyek gdy fie rodzi/ rodzi fie w thákim łtanye/ że pan Bog przezeń poznán być chce *GliczKsiąż* C7v; żaden też inłfy rod myedzy rzeczámı łtworzonymi nye rodzi fie áby myał być godzyen ku poznanyu Bożemu/ yedno łám człowyek *GliczKsiąż* C8; *KrowObr* 157; Bo fie rodzi gniewliwy/ rodzi fie pokorny/ Rodzi fie ieden prołtak/ drugi záłię dworny. To włzytko przyrodzenie á czáły przynołzą/ Ze fie ty obyczáie w rozności roznołzą. *RejWiz* 117, 88, 120 marg, Cc4v; *RejZwierz* 53v, 70v; *BielKron* A5, 466; Nie mam fię czego łękáć/ przy mnie łtoi cnotá. Pod tey chorągwi[á] łtoię/ tey łłużę naraczy/ Poki mi nie okaże Szácunkarz ináczey. Ale iż pod tym práwem włzyłcy fię rodzimy/ Ze choćbyłmy nie chćieli/ potknąć fię mułimy. *Prot* D4v; IZ łye łámi dla łiebie nie rodzimy/ Łáłkawy Czytélłniku: potrzebá łye wśelkiemu o tym łtáráć/ czymby z ołoby łwéy/ mógl Rzeczypółłitáy/ pożyteczén być. *SienLek* a4; *RejAp* 102; *GórńDworz* D2, D3, I, Ff2v, Gg3;

praedestinatio [...] onym mocnym dekretiem Pánłkiem raz wczynione/ iż sie człowiek nędzny z oney raz nádanej onym roznym płanetam mocy rodzi ábo zły ábo dobry/ ták iáko máło nie w káżdym rozne przyrodzenie widamy. *RejZwierc* 3, 2v [2 r.], 7, Aaa4; *PapPan* X, Z2v; Bo/ ktorým się więcej podoba proznowanie y piełczotá niewieścia [...] ci niech wiedzą/ że się od śláchetności przodków łwych wyrodzili [...] á nieináczej máią być pokłádáni/ iedno iáko owe potwory co się nád przyrodzenie rodzą *ModrzBaz* 42, [41]v; Kościół Rzymłki [...] Szkoły Lácińłkie fundował/ áby w káżdym Narodzie náuki się łzczepiły/ á Wiára S. nie vmiejętnością nie prochniála/ á vczeni ludzie ná obronę iey/ y w káżdey się Nácyey rodzili. *SkarJedn* 361; *CzechEp* 221; *BielSjem* 34; O iáko nieśczęśliwie niewiáłty łye rodzą/ Które choć dobrze zyią/ przedsię ludziom łzkodzą. *ZawJest* 22; Y iákós się [*Maryjo*] nád inłzé bez grzechu rodziła/ Tákes więtfzą okrałá ozdobioná byłá. *SiebRozmyśl* K4v; [*Jezus mówił do uczniów*]: połyłam was y ná łwym mieyłcu łtáwię. Co y wy tákże wczynicie/ inne po łobie połyłáiąc: áby się ták wrzędnicy kościółá mego rodzili. *SkarKaz* 206a, 44b; *SkarKazSej* 692a; Nie tegoć zacnym zowá, co się zacnie rodzi, [...] Ale tego, ktorego baczą tey ochoty, łze gárdzi Stroiámi, á ma się do CNOTY. *ZbyłPrzyg kt.*

rodzić się do czego (1): Nie rodził się téż ile baczę do miłości: Co się działo/ działo się z łzátáńłkiéy/ chytrości *GosłCast* 61.

rodzić się z kogo (11): łam nas tego rozum vczy/ iż z dobrych/ dobrzy się rodzą *GórnDworz* D3v; *ModrzBaz* [41]v [3 r.], 53v; *Oczko* 23; Bo iáko z łádámá się/ y krwi iego w przekłéłtwie rodząc/ bez woley náłzey/ łamym rodzeniem mamy potępienie/ ták z Chryłtuła przez chrzełł S. w dziecińłłtwie się odradzáiąc/ mamy zbáwienie. *SkarŻyw* 3, 290; *KochFrag* 43; [*Bóg*] Máłżeńłki łłan vtwierdził/ by z niego łynowie Vcłciwi się rodzili *SapEpit* B3; *SzarzRyt* B4v.

rodzić się komu (2): Wiédz to pewnie/ że między ludźmi *REX fit*, *DVX nascitur*: słławáią łye Krółowie ludzióm/ á Książetá łye im rodzą. *OrzQuin* S; Abowiem iáko Philozophi piłzą iż człowiek nie łam się tylko łobie rodzi iáko bezrozumne źwirzę/ ále część łobie/ część oyczyźnie/ á część téż przyiacielom. *RejZwierc* 103.

rodzić się ku czemu (1): ták potym zacność Swiátości byłá mu przydaná/ áby się ludzie ku prawdziwey Bogá y Zbáwićielá náłzego Páná łefu Chriłtá łłuzłbie rodzili/ y wychowáni byli. *KuczbKat* 255.

rodzić się na co (2): ZNáć/ że się człowiek nie ná rołkołz rodzi/ Bo z płáczem ná ten nędzny swiáł przychodzi. *KochFrag* 38; [*upominam was*] ábyśłcie przyłzłá niewolá od łiebie odráżili/ nád którą/ ácz człowiekowi nic cięźłzého byđł niemoże/ tym więcý iednáł wam/ kłórzyśłcie się ná wolność y ná pánowanie rodzili/ byłáby rzecz dáłeko cięźłłza. *OrzJan* 15.

rodzić się kim, jakim, jaki (11): *GroicPorz* C4; łefłi [*brat zmarłego*] nie bęđłie chćiał [*pojęć bezdzietnej wdowy*] ma iey wydźierzeć Stółz/ to iefł/ [*ona*] da mu w gębę trzewikiem z iáwłłzy z łewey nogi [...] á rzecze: boday się chłopem nie rodził. *BielKron* 465; Vłprawiedliwienie/ iefł przenieślenie z onego łłanu/ w ktorým się człowiek rodzi łynem pirwłłzego Adámá/ ná łłan łáłki y policzenia miedzy łyny Boże *WujJud* 93v; Bąđł łye kto zacnym rodził/ y bogáłym/ Bąđł niewolnikiem: v łmierćł nic ná tym *KochPieś* 43; *WujNT* 555 *marg*, 556, 595 *marg*, Zzzzzv; Acz wiáre łam Pan Bog dáie do

rzeczy duchownych/ która ieft w duchowieństwie rozumem nálezym/ y bez niey bylibyśmy iako ci co się głupimi z natury rodzą *SkarKaz* 45b. Cf »grzesznym się rodzić«.

rodzić się w czym (19): *SeklKat* Q4; iedno iako w Księstwach Książętá z gniewu Bożego pánuia/ ták téż w Księstwach ludzie w gniewie Bożym fye rodzą. *OrzQuin* Sv; [człowiek] dofyć vczynić nie może świętey wolej Páná fwego w krewkości onego człowieczeństwa fwego/ w kthorey się zázwdy rodzi iakoż od onego przodká fwego. *RejPos* 49v; A w tym się przekłęciu wżyſcy rodzimy. A to ieft on grzech pirworodny [...] *RejPos* 152v, 16v, 49v; A gdyż powiádáią że w piérworodnéy ſpráwiedliwoſci dżiatki fye rodzą/ niewinné od grzechu: tedy dowodzą iż im chrztu nie potrzebá *BialKat* 253v; Głód/ mor/ żimno/ niewczelność/ nigdy im [*Litwinom i Prusom*] nie ſzkodzą/ Bo się oni w tey nędzy/ poſpolicie rodzą. *BielSat* M4; *SkarŻyw* 3. Cf »w grzechu się rodzić«.

rodzić się z czym (22): *SeklWyzn* d4; *RejWiz* 9v; *RejZwierz* 77v; A przeto iż teraz rodzą się ludzie z wiétfzym nierowno dowćipem/ niż się ná on čás rodzili: więc [...] *GórnDworz* I, E5 [2 r.], N7v; *RejPos* 152v, 154 marg; *RejZwierc* 78v; *SkarJedn* A2v [2 r.]; iako mowi S. Ambroży: iſz się święci nierodzili z cnotámi/ ále ná nie tákże robili *SkarŻyw* 121; Nie wżyſcy z iednym łczęſciem ná ſwiat fye rodzą *KochPieś* 17; *KochTarn* 77; *LatHar* 247; *SarnStat* 1272; Z wielką się ſkłonnoſciá do złego ludzie rodzą. *SkarKaz* 420a; Rodzim się z rozumem/ y mamy rozum ſkoro się vrodzim: ále rozumienia nie rychło mamy/ áni onego rozumu vzywamy zaráz *SkarKaz* 484b, 420a [2 r.]; Ieft napierwſze Práwo/ ktore Pan Bog ná fercách náleznych pálcem ſwoim nápiſał/ z ktorym się káždy rozumny rodzi: y zowie się przyrodzonym. *SkarKazSej* 696a.

rodzić się gdzie (7): Ieſzce piſali ci to Hiſtorici aby tam [*w pólnocnych krainach*] rodzili się ludzie iedno oko w czole maiáci *MiechGlab* nlb 9; *Diar* 66; *Leop Eccle* 4/12; AEtipus był mężny miedzy Greki w Troiey/ Bępiecznie wiárę daycie w tym powieſci moiey/ Iże nálezny Czółowcy ſá tákowey ſiły/ Bogday się wżytko w Polſzcze ták mężni rodzili *PaprpPan* L3v, G; gdyś ſwiadomeś wñ iakoto dom rodowity, y iako ochotni Pacholcy, się wñim rodzą, dorzeczy rycerskich *ActReg* 132; *SkarKazSej* 692a marg.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Odpowiedział Ieſus. [...] ia ná to rodziłem się/ y ná to przyſzedłem ná ſwiat [*in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum*]/ ábym poſwiadczał prawdzie. *BudNT Ioann* 18/37.

Zwrot: »w grzechu, grzesznym się rodzić« [*szyk zmienny*] (10:2): *PatKaz III* 110v; *SeklKat* T4v; [*Pelagiusz odszczepieniec*] powiedziaſ iż się dzyeći nie rodzą w grzechu/ nie trzebá im krztu áż przydą k látom/ bo pirwey má wierzyć toż się okrzćić *BielKron* 158; *RejPos* 307; Potym/ gdyż się rodzimy s przyrodzenia grzeſznymi/ á nic dobrego [i]ámi s ſiebie czynić nie możemy/ tedyć [...] *RejPosWstaw* [41²]v, [41²]; *CzechEp* 221; *ArtKanc* S7; *WujNT* 541 marg, Aaaaa 4v; *PowodPr* 35 [2 r.].

Szeregi: »poczynać się i rodzić« (1): w Iádámie y przez Iádámá wżyſcy ludzie poczynáią się/ y rodzą/ y ſłtawáią grzeſznymi. *WujNT* 541.

»rodzić się i przyſć ná ſwiat« (1): *BudNT Ioann* 18/37 cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

W przen (7) : przyrodzenie człowiecze/ ácz się rodzi z rozumem przyrodzonym/ ále on rozum iego/ iako goła tablicá ieft *RejPos* 63.

Zwrot: »rodzić się jako goła tablica (*a. tabliczka*), gołą tablicą« [*szyk zmienny*] (5:1): Bo fie gołą tablicą tak náłz rozum rodzi/ A co ná niey nápiřą to iuż więc s tym chodzi. *RejWiz* 8, 171v; Gdiż przyrodzenie człowieká nędznego rodzi fie iáko goła tablicá/ zgothowána ku piřaniu *RejPos* A6 [*idem*] 63, 337v; *RejZwierc* 14v.

Przen (14) :

rodzić się kim (4): A ponieważ że iuż wiész z piřmá że fyę my fyńy gniewu rodżimy: poznayże fáłřz tych/ którzy przeciwko piřmu mówią *BiałKat* 253v, 253v; y rodżim fię/ iáko piřmo mowi/ fyńowie gniewu. *SkarKaz* 577a, 577a *marg.*

a) Odradzać się przez wiarę (10) :

rodzić się z czego z czym (1): zniey [*z oblubienicy Chrystusowej, tj. Kościoła*] fie dopiero práwi święci zdořkonałością niebu y Chryřtuřowi przyřtoyną rodzić poczęli. *SkarŻyw* A5.

rodzić się k czemu w czym [= gdzie] (1): Do twego Domu wierni fie řchadzaią/ [...] gdzie twe Imię wysławiáią. [...] w nim fię rodzą k práwemu wierzeniu/ z twego Duchá naświęřszego. *ArtKanc* K8.

rodzić się na kogo (1): Dotknął też ř. Ian y trzecięgo rodżaiu ludzi wiernych/ ktorzy będąc ludźmi/ ná fyńy Boże rodzić fię mogą *SkarKaz* 484b.

rodzić się w kogo (1): By owieczki řłuchály w zgromádeniu wiernych/ k niemu fię wyłaczály od náuk fáłřzywych/ z nowu fię wřzyřcy rodząc w człowieká nowego *ArtKanc* N16.

rodzić się kim (4): Krzeřt ieřt odrodzenie duchowne/ przez ktore rodżimy řie fyńmi Bożymi. *KuczbKat* 130; *SkarJedn* A2v; *SkarKaz* 516b; Wiára Kátholicka pilnie y częřto náucza/ áby káždy Bogá fię bał/ á krolá czcił/ [...] áby káždy vrzędom/ krolowi/ y řprawcom ięgo podlegał/ áby fię ich mieczá bał/ áby o niepořłuszeńřtwo ku nim řumnienie miał. y rodzą fię Kátholicy fyńami pořłuszeńřtwa. *SkarKazSej* 687a.

Zwrot: »rodzić się z Boga« [*szyk zmienny*] (2): Kożdy ktory fie rodził z Boga [*qui natus est ex Deo*]/ grzechu nie czyni *Leop* 1.*Ioann* 3/9; *KołakSzczeńř* C3v.

b. O zwierzętach (71) : Ariřtotelles y Auicena piřą iże owcze dwa kroć fię rodzą do roku *FalZioł* IV 1c, IV 1d [3 r.], 28c, 44c; nie ktorých zwierząt dzieci rodzą fie prawie martwe Iako łwięta, niedzwiędzięta etc. *GlabGad* B4v, B4v; *MiechGlab* 78; [*Jakub*] nákládł do korytá [...] rozg rozmáitey bárwy/ áby owce przy nápowaniu ná nie fyę zápátrzáły: tak zá onym zápátrżaniem fyę řtáło/ iż owce rozney bárwy fyę rodżiły. *GroicPorz* mm2, a2; *RejWiz* 100; *RejFig* Cc2; Hybern i agni, Zymne yágnięta/ to yeřt które fie żimie rodzą. *Mącz* 160a, 65c, 189b; y ptak bęz [!] iaiá rodzić fie nie może *StryjKron* 1; Ktożby rzeķł iż bykorodne tak fie piřczóły rodzą/ Z martwego wołu pochodzą. *KlonŻal* C2v; *GostGosp* 110.

rodzić się z czego (i (a) z czego) [= o rodzicach] (7): pczoły [...] fiyą zmatek krom oczczow rodzą *PatKaz* III 102v; Dukiel też ieřt riba ku Karařiowi podobna, rodzi fie z karpia y z Karařia/ á tak naturę gich ma oboię *FalZioł* IV 41b, IV 12c; Burdo, Muł ktory fie z konia/ y z osła rodzi. *Mącz* 28b, 156b; Azaż by też drugiey bayki także pokázác nie trzebá/ żeby wężowe nařienie/ wężem też nie było po prořtu/ ále wężem z wężořtwa [...] złożone [...] Ale ieřli przez nařienie wężowe/ to co **fię** z wężá **rodzi**/ tedy też y przez nařienie niewieřcie nieco inřzego też iedno co fię rodzi z niewiařty/ rozumieć muřiemy. *CzechEp* 293; Ze Lwá nie Ryř, lecz także Lew fię rodzi *KlonKr* F2v.

rodzić się z kogo, z czego [= o środowisku] (8): POwiadaia iż wełz zciała się rodzi/ á dziurkami przez łkorę wyłazi *FalZioł* IV 16c; MVcha [...] Rodzi się z plugawych wilgotności *FalZioł* IV 28d, IV 28c, 29c, d [2 r.]; Phoenix, Yediny ptak w Arábiey [...] łam się zápała á z tego się zaś popiołu rodzi. *Mącz* 298c; Toczy nas robáctwo w ziemi/ y rodzi się z nas/ y gnijemy w ziemi. *LatHar* 668.

rodzić się z czego [= dzięki czemu] (1): Powiedaia iż się poczyniaia Sępowie y rodzą telko z poczałowania *FalZioł* IV 27a.

rodzić się z czym [= mając coś od urodzenia] (2): Czemu zwierzęta nie ktore rodzą się z zębami. *GlabGad* C4, C3.

rodzić się w czym (1): weźmi łóżyłko w kthorym łye koźlę rodzi/ á włufzywłzy włucz [...] *SienLek* 114v.

rodzić się jak [= jaki] (3): *GlabGad* B4v; pies [...] łye łlepo rodzi/ á do dziewiątego dnia niewidzi. *GroicPorz* 113; Gdyż o kruczętoch tak powiedaia/ iż się biało rodzą *RejPos* 81v.

rodzić się gdzie (23): Robaki ktore się w człowiecze rodzą, Żabia żołącią zatraczaia. *FalZioł* IV 15b; Felchus iełt woł albo byk morzki [...] na ziemi/ się rodzi iako ine zwierzę y czyczki dzieci karmi *FalZioł* IV 35c; Szczuka iełt riba rzeczna/ rodzi się w łtawie y wieziorze *FalZioł* IV 36d; Młnog iełt riba długa, czarna, W rzekach się rodzi/ gdzie iełt opoka kamień *FalZioł* IV 44a; Piwo białe czyłte wkiłiało/ [...] á w ktozemby się czerwie nie rodziły/ z wody czyłtey ciekáczey/ y dobrymi drwy wwarzone. *FalZioł* V 64v, IV 4b, 32d, 34d, 39d, 40a (15); Tey części światá [tj. Afryki] iełt więłtłzá połowicá pułtey/ częścią dla wielkiego gorącą/ częścią też dla zwierząt iádowitych ktore się tam rodzą w pułtyniach *BielKron* 269v, 268v, 276; *Mącz* 238b; Robak kthory łye rodzi w głowce Ołtropezdrowey gdy go włoży wżáb wyprochniały/ wnet boleść przełtanie. *SienLek* 77v; *ModrzBaz* 65v; człowiek nie miełzka w wodzie/ iáko ryby ktore się w niej rodzą y kocháia [= *wzrastajá*] *SkarKaz* 118a.

W porównaniach (2): Iáko Fenix ieden ptak ná łwiecie się rodzi/ Tak z nim rowno ten to náłz zacny Háłká chodzi *Paprpán* D3v; A iáko czerw nie w káżdym się drzewie rodzi/ ále tylko w słodkiem: tak też zazdrość/ przyzwoitłza bywa tym/ ktorzi łá bárzo wyłokiego łercá/ á sławy prágńácego. *ModrzBaz* 65v.

Zwrot: »rodzić się (nie) z jaja, z ziarnka [= z jaja]« [szyk zmienny] (2:1): *FalZioł* IV 27b; W tey rzece Nilus/ rodzą się Kokodrilli iádowici łmocy z iáia/ ktore będzie tak wielkie iáko gęłie. *BielKron* 270; Máły robaczek iedwábnicá/ y náśienie iey mnielyze niżli źiárno máku: [...]. Lecz kto wie iż z onego drobniuchnego źiarnká [...] rodzi się robaczek co iedwab z siebie wije/ y kthory włzytkie krole/ pány y niewiałty y ołtarze ozdabia: wmie łobie powáżyć rzecz tak máłuczka. *SkarKaz* 84a.

Szereg: »poczynáć się i rodzić« [szyk 3:1] (4): Telf wzwyerzátkach wydzymy yłz łyá ych wyle poczyňa y rodzy przełz matky y złáczyňa yako uágorz kthory matky nyema *PatKaz* III 102v; (*nagł*) Muł Albo Molicza. (–) TO zwierzę z Ołła á z Kobyły się poczyňa y rodzi *FalZioł* IV 12c, IV 27a; Nuż zásię [weźrzyć] ná łpráwy zyemłkie/ ná dziwne źwirzétá/ y rozłiczne łpráwy/ y ná przyrodzenie ich/ y iáko się dziwnie rodzą y poczynáia: kto o tym wie ábo łłycháł/ iełt się czemu w wielu rzeczach zádziwowáć *RejPos* 270v.

Przen [z czego] (1) :

W przeciwstawieniu: »rodzić się i umierać« (1): W bełtyách z ciála fię dufzá ktorą żyią rodzi/ y z ciálem vmiera: ále w ludzkie ciáło wlewa P. Bog dufzę/ ktorą [...] ná fwoie podobieńftwo tworzy *SkarKaz* 208a.

2. O roślinach: wyrastać, rosnąć; nasci *Vulg, Modrz, JanStat; gignere HistAl; germinare Mqcz* (80) : *BierEz* C, Cv [2 r.]; *PatKaz III* 114; [*banie*] ani fię rodzą zymie/ á na miełczach wilgotnych y na gnoiowych z włafzcza, na poł łtopy na głębią ładzą [...] w ziemię/ kxiężyczka kwiethnia *FalZioł I* 39c; *RejZwierz* 63; *BielKron* 54, 420v, 448v; *Glabretum* Goły plać álbo mieyfce/ ná którym fię nic nie rodzi. *Mqcz* 146b, 143d; *SienLek* 6; *GostGosp* 98, 158; *KlonFlis* C2; [ná ten čás miałto wdzyęcznych iągód rodziły fię golanki á złe y niepożyteczne iągody. *KomentHozeasz* 231v].

rodzić się z czego (5): *OpecŻyw* 90, 93, *PatKaz III* 102v; *Propago* – Stara maczicza winna sktorei wkopanei młode fię rodzam. *Calep* [860]a; [*Jezus przekłł drzewo figowe:*] Niechay fię więcey z ciebie owoc nie rodzi ná wieki. Y vłchlá zárázem oná figá. *WujNT Matth* 21/19.

rodzić się komu (2): Rzymianie po záśiędźieniu/ pięć Set lat żadnego lekárftwa niepożywáli/ iedno thego co fyę im w ogrodzie rodziło *SienLek* 18; *WerGość* 218.

rodzić się na czym (3): *BibRadz 3.Esdr* 4/16; *Mqcz* 363b; Pálmá ieft drzewo owocowe/ ná ktorem fię Dáktyle rodzą. *BudBib I* 431d marg.

rodzić się w czym [= *mając coś na sobie*] (1): łuskinié iakie fą na grochu i na inłzem zbożu które się włuskiniach rodzi *MurzNT Luc* 15/16.

rodzić się jaki [= *będąc jakim*] (1): [*na gruntach nieuczciwie przywłaszczonych*] fchną drzewá y zioła: Sośnie fię krzywe rodzą *KlonWor* 4.

rodzić się gdzie (41): Tu fię poczyna *Wypis* rzeczy zamorzskiech/ y tez rozmagitego nafienia y inłzich rzeczy ku lekarzftwam prziflufzaiączych: ktore fię za Morzem rodzą *FalZioł III* 1, +6a, I 35b, 64b; *HistAl* M2; *Leop Lev* 25/7; *BibRadz 3.Esdr* 6/25; *OrzRozm* H2; támże nie daleko fą wyłpy kthore zową *Moluce*/ gdzie fię rodzą wízelkie zioła álbo korzenia/ ktore do nas zá wielkie kupie idą. *BielKron* 445v, 276v, 454v, 461v; *laurifer tellus*, *Ziemiá* ná którey fię rodzy bobkowe drzewo. *Mqcz* 186a, 80c, 146a, 355b, 463a; *SienLek* 18; *RejZwierc* 58; *BudBib 3.Esdr* 6/25, *Eccli* 50/12; tak Staw być nie może/ czyniόν álbo fypan: tylko kędy ziemiá tępá/ to ieft/ [...] na którey fyę téż chléb bárzo nie rad rodzi. *Strum* N2; *ModrzBaz* 33; *Oczko* 2; *SkarŻyw* 136; *KochPam* 81; Ze ná świecie rodzą fyę takowe zioła/ Których łmák pámięć domu wygladza zgoła. *KochPieś* 52; *Glabreta* – Suche miełcze naktorim nicz fię nie rodzy. *Calep* 456a; Inłze konfekty y przyłmáki w áptece: tylko to Polłzcze przyłtoi co fię w Polłzcze rodzi *GostGosp* 132, 16, 66, 110, 128, 130, 148, 152; *GrochKal* 3; *JanNKar* B4v; *SarnStat* 68. Cf *Zwrot*.

Zwrot: »sam (przez się a. od siebie) się rodzić« [*w tym: gdzie* (2)] (6): Nie będziecie fiac áni żąc/ tych rzeczy ktore fię ná polu łáme od fiebie rodzą [*sponte in agro nascentia*] *Leop Lev* 25/11; [*cesarz Klaudius*] zwał ie [*grzyby*] pokármy bołskiem/ iź fię to łamy rodzą bez pracey. *BielKron* 141v, 89v, 446v, 450v; *Seges restibilis quae germinat quasi cuius fecunditas in sequentem quoque annum resistat*, Nafienie które fię łamo przez fię wtórego roku rodzi *Mqcz* 353d.

Przen [*w tym: gdzie* (7)] (9) : A dziwna rzecz/ iź chleb pádał z obłokow ktory fię tám nigdy nierodził *RejPs* 115; *RejWiz* 104v; *BibRadz Iob* 28/5; Pan náłz fercá náłze przeżywa [...] á práwie fię

z nich śmieie/ przezywaiąc ie złą rolą/ opoką/ ná ktorey fie nic nie rodzi iedno głóg á ćirnie. *RejPos* 64v, 63; *SkarJedn* 3 [2 r.]; Raczyłeś nas obdárzyć czáfu oftátniego/ nadroźżemi śkárby KRoleśtwa wiecznego/ łowem Syná twego/ z kąd się owoc rodzi zbáwienia duźnego. *ArtKanc* K18v; *KlonFlis* C.

3. *Powstawać, pojawiać się, brać początek, pochodzić; nasci Mącz; provenire Modrz* (90) : Ceteri dissimiliter morbi nascuntur, Ynśze wrzody ynáczey się rodzą. *Mącz* 394d; ábowiem oná buiność/ ktora się z młodey/ á goráczey krwi rodzi/ tyle dáie śmyłom śiły/ ile iey rozumowi odeimuie. *GórńDworz* Ll2, Gg3, Ll5, Mm5; *RejZwierc* [238]; *CzechRozm* 122v; Wielki się iuż porządek wiekow znowu rodzi *ModrzBaz* 134; *CzechEp* 152; *GrabowSet* X2.

rodzić się od kogo (1): Wtora przyczyná/ kácerśtwa częłte y iadowite/ ktore się w Grecyey [...] od śamychże Pátryárchow/ rodziłj. *SkarJedn* 168.

rodzić się z kogo, z czego (27): *BierEz* H; Lactuka miedzi inśzemi chwałtmi ktorich poźiwamy iefłh nalepśza/ ábowiem się śniey nalepśze wilkołci rodzą/ to iefł krew barzo dobra *FalZioł* I 74a; Czárny [piasek w nerkach] [...] się rodzi z Melankolijey *FalZioł* V 10v, I 68b; á radołć się takim [mądrym] nie rodzi, iedno z cznoty á z nauki *BielŻyw* 146; *GlabGad* A7, D4v, E3; Potym [po liczbie dwoje] iefł troycza pirwśza licźby nie rowna/ wśzakoź śama w śobie dośkonała/ bowiem początek/ łr zadek y dokonanie w śobie zamyka/ y wśzitki inśze licźby dośkonałe [...] z niey się rodzą. *KłosAlg* A2v; *RejJóz* H8v; *RejWiz* 150v; *RejFig* Cc8; Ex arrogantia odium, ex insolentia arrogantia provenit, Z pychy nienawiść/ z rośpułty pychá się rodźy. *Mącz* 399a; *SienLek* 15v; *GórńDworz* X8, X8v, Z7, Bb7v; *RejZwierc* 3v; [ustawy] tákowe máią być/ ktore by częściá z dobrego rozłádku y baczenia śamy się w nas rodziły/ á częściá też takie/ ktorebyśmy w ludzioch cnotliwych [...] obaczywśzy [...] do śiebie ie przyimowáli. *ModrzBaz* 5v; Poniewáż tedy pychá/ ták wiele złego z śobá przynosi/ á nawięcey się rodzi y roście z nieznánia śámego łiebie: przeto [...] *ModrzBaz* 56v; *SkarŻyw* 13, 207; *WysKaz* 33; O nabożeńśtwie ich ktore się z wielkiey wiáry rodziło/ trudno mowić. *SkarKaz* 519b, 484b [2 r.].

rodzić się komu (1): Wśzytko się mu dobre rodzi/ Kto drogá mierności chodzi *BielKom* E8v.

rodzić się miedzy kim (1): Rodzą się miedzy tákimi [przeciwnikami w wierze] rozmaíte podeyrzenia/ iż mowią: Podobno mi to vczyini ábo iuż vczynił. *SkarKazSej* 684b.

rodzić się z kim (5): *RejRozpr* C2v, K4; *RejZwierc* 78; Niech też y to káždy obaczy/ co się nie známi rodzi: iáko bogáctwá/ możność *ModrzBaz* 57; ięzyk Niemców nie późedł áni z Łacińłkiego, ani z Włółkiego/ [...], ále iefł ich włáśny y z nimi się równo rodził *JanNKar* D.

rodzić się za czym [= z powodu czego] (2): Wdzięcznieyśze by było y miłśze śáfieśtwo to/ ktore mamy z śobá. Boby się iedną Wiárá [...] ozdobiło y vmiliło. Odeśzłáby tá grubość y nie vmieiętność Duchownych Ruśkich/ zá ktorá wiele się błędow rodzi. *SkarJedn* 366; á zá vbośtwem nie tylko złość się rodzi/ ále y powinna śłużbá Rzeczypośpolitey ginie. *GórńRozm* K3v.

rodzić się na czym (3): Połt rodzi się ná oney piękney cnoćie/ ktorá powściágliwościá od rzeczy wolnych/ ábo wśtrzymawálościá zowiem *SkarKaz* 120b, 120b marg, 121a.

rodzić się w kim (i w czym) (4): *ModrzBaz* 5v; Boby iuż tu trzech [bogów] Loiká X*łędza* K*łanonika* vrodziłá/ procz śłowá á tchu/ ktory się y w wołáiącym/ y w śłowie też wymowionym z vmyśłu rodzi. *CzechEp* 153; *SkarKaz* 484b [2 r.].

rodzić się w czym (3): *GlabGad* E3; łożowo zaśię rodzi się w vmysle mowiącego *CzechEp* 153; W zwierćiedle zaráz się iákoby rodzi/ tąż perłoná łámym weyrzenim. *SkarKaz* 485a.

rodzić się skąd (4): *BibRadz Lev* 12/2; Rozmáite potráwy/ ktorých człowiek muśi więcey ieść/ á onego zbytku łożádek łtrawić niemoże: á stąd rodzą łye wilgości złe *SienLek* 12v; Bo niełkąd inąd/ iáko Cyprian ś. powiáda/ rodzą się odłzczepieńłtwa/ iedno łtąd/ że Błkupá Bożego nie łłuchaćie *WujJud* 123v; *ModrzBaz* 134v.

rodzić się gdzie (20): O Żywyelyech y o tych rzeczach ktore łye nápowyetrzu rodząm. *Murm* 15; *Mymer*¹ 4; Płáfek w vrinie iełt troiaki [...] Čżirwony płáfek, ten wychodzi od nyrek y tam się rodzi. *FalZioł* V 10v, IV 47c, 48a, 59a, V 10v; *GlabGad* E4, E5; Iełzcze to zapewná rzecz miey iż w tich tam łthronach nie rodzi się łrzebro ani złoto, ani żadna ruda *MiechGlab* 63; Są pecki co ná dupnych gorach wyrałtáią [...] A kiedy máią włchodźić/ gorá bárzo pierdzi. Támże też nie dáleko rodzą się Dyndoty [*żartobliwie o wydalaníu odchodów*]/ Co też prołto s támarał gor pádáią ná boty. *RejFig* B2v; *BibRadz Gen* 2/11, I 408d marg; *KochZg* A4; *SkarJedn* 168; *PudłFr* 6, 14; támarał gđzieś dáleko/ gđzie się cudá rodzą/ Bez práwá/ y bez włtydu włzyłcy nágo chodzą *Górntroas* 71; Trudnoby się támarał miłość rodzić miála/ Gđzie łwar/ gđzie zwáda gniazdo łwé vłłála. *KochPij* C3; *SkarKazSej* 673a.

Frazy: »dzień się rodzi« (1): čiemnéy nocy čienie/ Dźień/ gdy się rodzi/ niedługo rozwienie *GosłCast* 68.

»płód się rodzi« (1): Gdy niewiáłta wydawłzy náłienie z łiebie/ przyjmuie mężczyńłkie náłienie: Z kąd się płód rodzi *BibRadz* I 63c marg.

Zwroty: »z nami (po)społu rodzić się« = *być ludziom wrodzonym* (2): *RejKup* r7; GRzech thedy być rozumiełmy/ przirodżoną włálną łkázę y zepłównie włzyłtkiego człowieká/ ktory z pierwłzych onych rodźicow náłzyłch z námi połpołu rodzi się *WujJud* 63.

»na świat się rodzić« (2): gdyż pożytek/ dla pocźćiwolci iáko dla łámego tego końcá ná łwiát się rodzi. *Górndworz* Hh2; Léczyć się/ á chorą bydź/ rzeczy to iednákie. (–) Nie ták dobré/ zkład ná łwiát rodzi się złe iákie. *GosłCast* 43.

Szeregi: »(nie tak) mnożyć się i (a. jako) rodzić« [*szyłk* 1:1] (2): on im dał máły bułłaczek winá [...] ále ono wino długo pili/ y złtawáło im go/ [...] y winá iełzcze onego przyniełli/ powiádaćie: iłz ie co dzień pijem/ á ono się nie ták mnoży/ iáko rodzi w tym bułłázkú. *SkarŻyw* 498; Kośćioł wiernych rodzi się y mnoży przez zdrowá náukę. *WujNT* Zzzzz 3.

»rodzić się albo wychodzić« (1): [*niektórzy*] niemáiąc przyrodzenia po temu/ do łzkoł bywáią połyłáni: zkład potym rodzą się ábo wychodzą oni łudźie nıkčemni [*unde seges illa inertissimorum hominum provenit*]/ ktorzi potym zołtawłzy duchownymi/ bywáią Zborowi y vćiążeniem y zelżywością. *ModrzBaz* 134v.

W przen (7) : *PatKaz II* 73; Z vłt Pánie żywiących dułz/ niechci się część rodzi. *GrabowSet* R2v; *SkarKaz* 484a [2 r.], b; Z wód Oceáńłkich/ gdy się złoty dnia nowého Wárkocz rodzi/ [...] łwiátłem łłonćá węgłłítego Nowym łwiát zdobi *GosłCast* 19; *SzarzRyt* B3v.

Synonimy: 1. płodzić się, poczynąć się, zaczynać się; 3. czynić się, poczynąć się, pojawiać się, pokazywać się, powstawać, wszczyńać się, wychodzić, zstawać się.

Formacje współrdzenne cf RODZIĆ.

Cf **RODZĄCY SIĘ, RODZENIE, RODZENIE SIĘ**

JR